

In memoriam prof.dr. Haaye Veldstra

Gezichtsbepler van het Leidse biochemisch onderzoek

Prof. dr. Haaye Veldstra, emeritus hoogleraar Biochemie aan de Rijksuniversiteit te Leiden, die maandag 9 juni j.l. overleed, heeft zich in zijn wetenschappelijke loopbaan weinig aangetrokken van een drang tot beperking en specialisering. Verschillende malen heeft hij op het juiste moment initiatieven genomen die afweken van platgetreden paden. Zijn werkwijze, gekenmerkt door een brede blik en een nimmer aflatend optimisme, zowel kritiek als waardering uitlokend, heeft verstrekkende gevolgen gehad die voor het biochemische onderzoek in Leiden gezichtsbeplend zijn geweest. Het onmiskenbare succes dat Veldstra met deze aanpak heeft gehad, hangt samen met het feit dat hem bij herhaling taken werden toevertrouwd waarbij een opbouw vanaf de grond noodzakelijk was. Hij bezat een persoonlijke visie gericht op de grote lijnen van het wetenschappelijk onderzoek, het vermogen om zijn denkbeel-

den op welsprekende wijze op anderen over te dragen en een vaak onstuimige 'pushing power'.

Veldstra's durf en ondernemingszin komen in het bijzonder tot uiting in het opzetten van het onderzoek van plantentumoren en plantenvirussen. Agrobacterium tumefaciens, in Nederland een nauwelijks bekend studieobject, werd in het Leidse biochemisch laboratorium een favoriet van vele studenten en promovendi die voor hen de weg opende tumoren te induceren bij de plant. Thans, vele jaren later, ontlenuen moleculaire biologen over de hele wereld aan Agrobacterium hun vector om transgene planten te genereren. Virussen hebben Veldstra reeds in oorlogstijd geïntregerd. In het laboratorium van de Amsterdamse Kininefabriek hield hij er zich reeds mee bezig. Getuige zijn publicaties was hij zich reeds in een zeer vroeg stadium bewust van het feit dat virusdeeltjes betrokken kunnen zijn bij het ontstaan van tumoren. Uiteraard zocht hij het in de botanische hoek en begon hij in de oorlog 1940-1945 met de vermeerdering, isolatie en zuivering van het tabaksmozaiekvirus. Na de oorlog bestudeerde hij met zijn Leidse leerlingen het turnip yellow mosaic virus en virussen waarvan het genoom

verdeeld is over meerdere deeltjes, zoals het alfafamozaiiek virus. Veldstra's leerlingen en medewerkers hebben de onderzoekingen van plantenvirussen en plantentumoren tot belangrijke richtingen van research aan de Leidse Universiteit uitgebond.

Ondanks zijn voorkeur voor simpele botanische modellen heeft Veldstra niet geschroomd om ook dierlijke systemen bij zijn onderzoek te betrekken. In een aantal dissertaties werd aandacht geschonken aan omzettingen van eenvoudige chemische verbindingen in het dierlijk organisme, de z.g. biotransformatie. Een reeks van promovendi zijn bij hem gepromoveerd over neurochemische onderwerpen. Velen van hen hebben als klinisch chemicus een werkkring gevonden.

Naast deze wetenschappelijke activiteiten, ingegeven door een rijk geschakeerde belangstelling, en naast zijn onderwijstaak heeft Veldstra vele bestuurlijke functies vervuld. Binnen de Universiteit was hij actief zowel in de Subfaculteit Scheikunde als in het Praesidium van de Senaat. Daarbuiten trad hij op als voorzitter van de Nationale Raad voor het Landbouwkundig Onderzoek in Nederland. Hij was lid van het Bestuur van de Stichting SON, later voorzitter. Ook de Landelijke Organisatie van de Kankerbestrijding en het Bestuur van het Nederlands Kankerinstituut wisten van zijn bestuurlijke kwaliteiten te profiteren. Als lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen verzette Veldstra veel werk. Op de periode die ik samen met Veldstra op het Biochemisch Laboratorium te Leiden mocht doorbrengen zie ik met grote voldoening terug. Hij was een vriend, een ruimhartige collega, beminlijk en trouw. ●

Leen Bosch
CW29-30/19 JULI 1997